

ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНИЙ СТАН ПІДГОТОВКИ БАСКЕТБОЛЬНОГО РЕЗЕРВУ В КРАЇНАХ КОЛИШНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ ЮГОСЛАВІЇ

Микола Безмилов

Аннотация. Рассмотрена актуальная на сегодняшний день проблема, связанная с изучением особенностей подготовки баскетбольного резерва в разных странах. Проанализированы традиции подготовки баскетболистов в странах, входивших в состав бывшей Югославии. Установлено, что ключевыми факторами, определяющими успех многих балканских стран, были: 1) массовость занятий баскетболом среди школьников и большое количество соревнований для разных возрастных групп и регионов страны; 2) тесная взаимосвязь общеобразовательных учреждений и клубных команд; 3) планирование средств и методов подготовки с учетом возрастных и индивидуальных особенностей занимающихся, требований и закономерностей игры; 4) концентрация сильнейших баскетболистов из разных регионов страны по возрастным группам в специально организованных центрах подготовки; 5) задействование наиболее квалифицированных тренеров для работы с ближайшим резервом и наиболее перспективными молодыми игроками.

Ключевые слова: многолетняя подготовка, спортивный резерв, отбор и ориентация, соревновательная деятельность.

Abstract. The article discusses the current to date problem with the study of the features of the basketball training provision in the different countries of the world. Analyzed the tradition of basketball training in the countries that made up the Federal Republic of Yugoslavia. It was found that the key determinants of success for many of the Balcan countries are: 1) mass basketball activities among students and a large number of competitions for different age groups and regions of the country; 2) a strong correlation of educational institutions and club teams; 3) planning means and methods of preparation, taking into account age and the requirements of the laws of the game; 4) the concentration of the strongest basketball players from different regions of the country by age groups in specially organized training centers; 5) involvement of the most qualified coaches mainly to work with the nearby reserve and the most promising young players and others.

Keywords: long-term training, sports pool, selection and orientation, competitive activity.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдяки фундаментальним працям багатьох вітчизняних та зарубіжних спеціалістів [2, 5, 7, 10–12] було сформульовано наукову концепцію багаторічної та річної періодизації, котра набула значного поширення під час підготовки спортсменів у різних видах спорту. Суть даної концепції полягає у розгляді підготовки резерву від початкових етапів багаторічного вдосконалення до рівня вищих досягнень як єдиного багатоступеневого процесу, що підпорядковується важливим закономірностям спорту.

Згідно з цією концепцією, підготовка спортивного резерву – тривалий складний процес, обумовлений дією багатьох факторів: специфікою змагальної діяльності обраного виду спорту, особливостями біологічної та соціально-психологічної природи людини, закономірностями розвитку особистості в онтогенезі, законами розвитку певних

рухових якостей у різні вікові періоди життя тощо [6, 11, 12].

Своєчасна підготовка талановитої молоді є ключовою умовою успішних виступів у спорті вищих досягнень. Особливої актуальності ця проблема набуває в ігрових командних видах, які сьогодні користуються величезною популярністю у всьому світі [1, 3, 4, 6, 8]. Часто буває, що після багатьох років тріумфальних виступів команда випадає із числа найсильніших, і можливою причиною цьому може бути саме те, що своєчасно не було підготовлено гідного резерву. В провідних спортивних країнах світу добре розуміють значущість цієї проблеми.

Рівень конкуренції на міжнародних змаганнях у ігрових видах спорту зріс настільки, що навіть багаторічні лідери сьогодні не завжди можуть втрутитися в боротьбу за найвищі нагороди. В різних країнах склалися свої, часом унікальні, під-

ходи до підготовки спортивного резерву, які зазвичай обумовлені історичними традиціями, соціально-економічними, політичними та іншими особливостями конкретної держави.

Дослідження світового досвіду підготовки спортивного резерву є одним із найважливіших шляхів для подальшого його вдосконалення. На нашу думку, особливий інтерес під час такого аналізу можуть представляти невеликі за територією та кількістю населення країни, які значно поступаються провідним, в економічному плані, державам, однак, не зважаючи на це, з успіхом конкурують із ними на спортивній арені.

Подібних результатів досягли у свій час представники ігрових видів спорту колишньої Республіки Югославії, які протягом тридцяти років становили гідну конкуренцію американським та радянським спортсменам на олімпійській арені та інших престижних змаганнях. Результати югославських спортсменів не можуть не викликати захоплення ще й тому, що рівень населення країни у другій половині ХХ ст. (20–23 млн чоловік) в десятки разів був нижчим за кількість населення СРСР та США. Тільки наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років різні югославські команди чотири рази поспіль вигравали найпрестижніший клубний турнір у Європі – Євролігу ФІБА, в якій брали участь найсильніші команди.

У другій половині ХХ ст. в Соціалістичній федеративній республіці Югославії були створені, без перебільшення, унікальні умови для підготовки спортсменів в ігрових командних видах спорту. Система формування резерву для югославських команд включала дві важливі ланки, зв'язок між якими був добре відпрацьований: 1) масове навчання дітей у початковій школі основ практично всіх ігрових видів спорту; 2) широка мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл та шкіл вищої спортивної майстерності, в яких здійснювалася підготовка майбутнього резерву. Тісній координації навчальних та спеціальних спортивних закладів сприяло те, що багато вчителів фізичної культури в загальноосвітніх школах мали досвід підготовки в одному з ігрових видів спорту [9, 14].

Попри важкі соціально-економічні та політичні потрясіння, що випали на долю Балканського регіону в 1990–2000-х роках, традиції підготовки в командних видах спорту залишились. У цьому досить легко переконатися, якщо проаналізувати виступи збірних команд цих країн у різних спортивних іграх, а також чисельність вихованців місцевої школи у складах команд, які виступають у найсильніших європейських та заокеанських лігах. У зв'язку з цим актуальним, на нашу думку, є дослідження накопиченого в балканських країнах багаторічного досвіду підготовки спортивного резерву в ігрових видах спорту. Робота виконуєть-

ся в рамках науково-дослідної теми 2.34. «Технологія відбору та орієнтації спортсменів-початківців у різних видах спорту» на 2014–2016 рр.

Мета роботи – визначення особливостей багаторічної підготовки баскетбольного резерву в країнах колишньої Республіки Югославії.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, опитування експертів, методи математичної статистики, узагальнення, аналіз даних мережі Internet.

Результати дослідження та їх обговорення. Враховуючи невелику кількість населення, балканські країни не можуть дозволити собі екстенсивний шлях підготовки баскетбольного резерву, характерний, наприклад, для США. Саме тому основний акцент робиться на ретельний відбір найперспективніших молодих гравців та їх подальшу раціональну багаторічну підготовку.

Ключовими факторами, що забезпечують високоефективну систему підготовки баскетболістів у багатьох балканських країнах, є:

- масовість занять баскетболом серед школярів і велика кількість змагань для різних вікових груп та регіонів країни;
- тісна співпраця загальноосвітніх установ та клубних команд;
- концентрація найсильніших баскетболістів із різних регіонів країни за віковими групами в спеціально організованих центрах підготовки;
- залучення висококваліфікованих тренерів для роботи з найближчим резервом та найбільш перспективними молодими гравцями тощо.

При цьому в структурі багаторічної системи підготовки умовно можна виділити декілька відносно самостійних етапів, у рамках яких вирішується певне коло завдань (рис. 1).

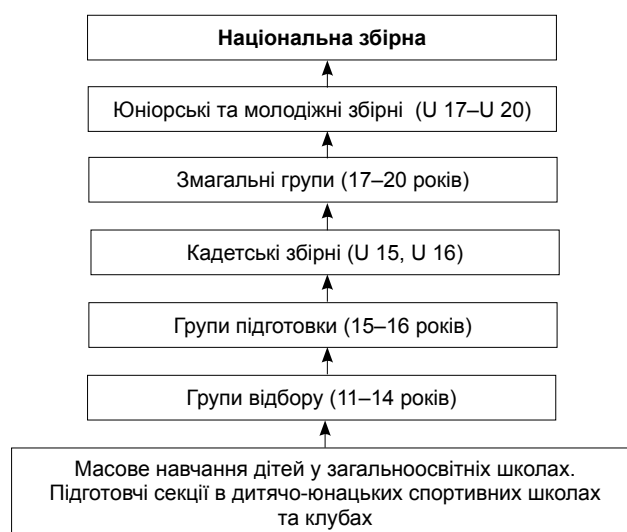

Рисунок 1 – Багаторічна система підготовки баскетбольного резерву в Сербії

Забезпечення масовості тих, хто займається баскетболом, та залучення загальноосвітніх шкіл у процес підготовки майбутнього резерву є головним завданням першого етапу підготовки. За даними спеціалістів, у систему шкільних змагань сьогодні у Словенії залучено понад 65 % шкільних установ.

Процес підготовки на даному етапі має переважно ознайомчий та загальнорозвиваючий характер, у рамках якого виховується любов до виду спорту, виявляються діти, які мають схильність до ігрових видів спорту (табл. 1). Заняття проводяться за правилами міні-баскетболу (використовуються м'ячі меншого розміру, менші за висотою кошики тощо).

Закладена на даному етапі базова фундаментальна підготовка (розвиток координаційних та швидкісно-силових здібностей, загальні елементи системи рухів на майданчику) має широке перенесення навичок для багатьох ігрових видів спорту. Завдяки тісній співпраці вчителів фізичного виховання загальноосвітніх шкіл та спортивних клубів у країнах колишньої Республіки Югославії, що діє і сьогодні, дітей, які проявили в початкових класах схильність до одного з ігрових видів спорту, направляли для подальшої підготовки в спеціалізовані спортивні школи.

Відсіювання дітей на першому етапі не відбувається через те, що вони мають різний руховий досвід та темпи біологічного розвитку. Занадто високою є вірогідність помилки відібрати не найталановитіших, а найбільш підготовлених на даний момент юних спортсменів. Кількох років занять баскетболом, на думку фахівців, достатньо для того, щоб розрізнити справжні таланти та спрямувати їх для подальшого вдосконалення на наступний етап.

У групи відбору (selection group) потрапляють діти у віці від одинадцяти до чотирнадцяти років, де, починаючи вже з одинадцятирічного віку, відбувається щорічний відбір найбільш перспективних гравців.

Сьогодні в Сербії групи відбору функціонують у восьми регіонах країни, в Чорногорії – в трьох. Діти займаються в чотирьох групах з урахуванням їхнього віку (11, 12, 13 та 14 років відповідно). Щорічно найбільш талановиті гравці із кожної вікової групи залучаються до участі в регіональних змаганнях. У кожній віковій групі процес підготовки здійснюється двома тренерами.

Контроль за реалізацією програм з підготовки та відбору юних баскетболістів у різних територіальних округах покладається на регіонального координатора, який є зв'язковою ланкою між усіма тренерами клубних команд та керівництвом проекту від федерації баскетболу.

До функціональних обов'язків регіональних координаторів входить: 1) відвідування трену-

Таблиця 1 – Завдання, структура і зміст багаторічної підготовки баскетбольного резерву в Словенії

Вік, років	Зміст тренувальних занять	Початкове навчання та ігрова спеціалізація	Процес відбору
20 і вище	Тренування, ігри		Чоловічі та жіночі команди, 6-й етап
19–20	Загальна та поглиблена спеціальна підготовка	Спеціалізація за амплуа	Молодіжні команди, 5-й етап
17–18	Загальна та поглиблена спеціальна підготовка	Спеціалізація за амплуа	Юнацькі команди, 4-й етап
15–16	Загальна та початкова спеціальна підготовка	Орієнтація на кілька ігрових позицій	Кадетські команди, 3-й етап
13–14	Загальна підготовка	Пошук сильних індивідуальних сторін	Старші команди, 2-й етап
11–12	Загальна підготовка		Дитячі команди, 1-й етап
9–10	Ознайомлення з основами баскетболу	Пошук дітей, яким подобається баскетбол. Орієнтація	Міні-баскетбол

вальних занять; 2) перегляд клубних змагань за всіма віковими категоріями; 3) прийняття рішень про відбір гравців.

Тренувальні програми на даному етапі підготовки включають тестування технічної, фізичної та тактичної майстерності юних спортсменів. Тренери клубних команд отримують розроблені плани для підготовки спортсменів для кожного вікового періоду, а також методичні рекомендації до їх реалізації. Зміст тренувальних програм для спортсменів різних вікових груп відповідає закономірностям розвитку молодого організму, рівню підготовленості баскетболістів та дозволяє вирішувати основні завдання, які стоять на кожному із етапів багаторічної підготовки (рис. 2).

Переважну кількість тренувального часу (70 %) присвячено базовій (всебічній) підготовці баскетболістів 11–12 років. На тактичну та фізичну підготовку загалом відводиться 30 %. Серед важливих завдань технічної підготовки сербських баскетболістів, які вирішуються у цьому віці, можна відмітити навчання основ індивідуальної гри проти суперника у захисті та нападі (один на один, два проти одного). Це багато в чому пояснює ту перевагу, яку сьогодні мають гравці національних збірних команд колишньої Республіки Югославії під час індивідуального протиборства зі своїми опонентами. Культура персонального захисту та вміння легко обігравати суперника під час атаки завжди вирізняла вихованців югославської баскетбольної школи.

У віці 13–14 років значно більша кількість часу приділяється індивідуальним та груповим техніко-

тактичним діям (30 %). На даному етапі закладаються всі основні навички та прийоми гри у захисті та нападі. Найбільша кількість вправ техніко-тактичного характеру виконуються на заняттях з гравцями 15–16 років (70 %). Повноцінна ігрова підготовка застосовується в тренувальному процесі з баскетболістами 17–18 років (20 %).

Наприкінці сезону проводяться регіональні змагання для дітей 11 та 12 років (Young Pioneers), а також 13 та 14 років (Older Pioneers).

Із кращих гравців регіону з кожної вікової групи формується збірна команда, яка бере участь у боротьбі за перше місце серед усіх регіонів країни.

Також наприкінці сезону 60 найкращих гравців за всіма віковими категоріями із різних регіонів країни направляються для подальшої підготовки до Національного тренувального центру. Тут заняття мають загальну тривалість 4 год та проводяться двічі на день. Найбільш талановиті із молодих гравців приєднуються до груп підготовки (Preparation group), в яких готується основний резерв для кадетських команд країни (U 15 та U 16). Баскетболісти, яким не вдалося пройти далі, повертаються до своїх регіональних команд, де продовжують вдосконалювати рівень спортивної майстерності.

Тренувальні збори для кандидатів у кадетські збірні команди проводяться чотири рази на рік. Загалом спортсмени в групах підготовки проводять до 60 окремих тренувальних занять у рамках року, не рахуючи тих занять, які вони здійснюють у складах своїх клубних команд. Чисельність спортсменів у групах становить не більше тридцяти чоловік. У результаті регулярно здійснюваного відбору кількість гравців із кожним новим тренувальним етапом поступово зменшується.

Змагальні групи (competitive group) об'єднують кадетські (U 16), юніорські (U 17 та U 18) та молодіжні (U 19 та U 20) збірні команди країни. Роботу в цих групах проводять висококваліфіковані спеціалісти з баскетболу, які добре себе зарекомендували під час підготовки молодіжних команд, а також тренери, котрі мають досвід роботи з професійними баскетбольними клубами та збірними командами різного рівня кваліфікації.

Тренувальні заняття для баскетболістів змагальних груп можуть проводитися в різних фор-

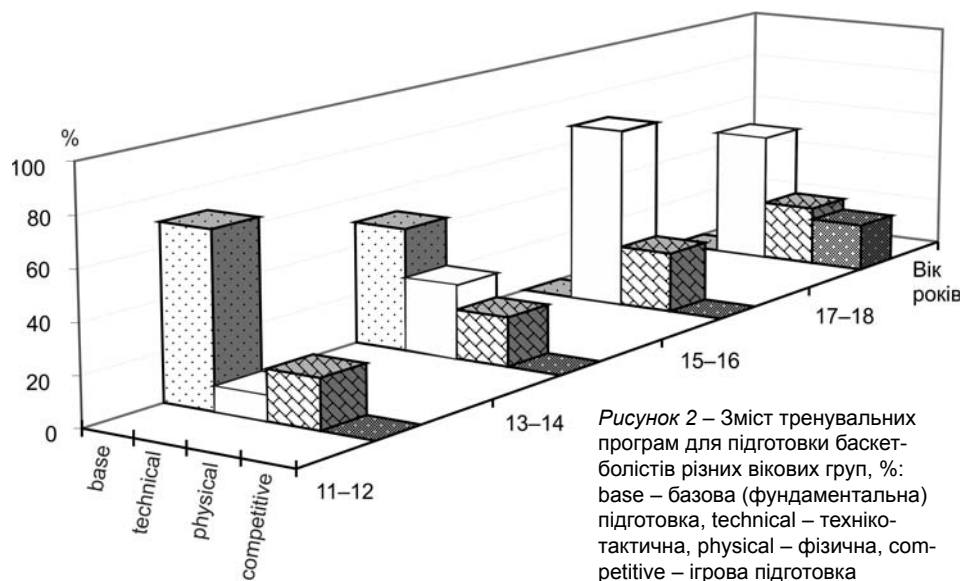

Рисунок 2 – Зміст тренувальних програм для підготовки баскетболістів різних вікових груп, %: base – базова (фундаментальна) підготовка, technical – техніко-тактична, physical – фізична, competitive – ігрова підготовка

мах: а) протягом двох днів тижня (при цьому здійснюється контроль їхніх можливостей та проводяться товариські зустрічі, в тому числі проти клубних команд вищої кваліфікації); б) у рамках спеціально організованих тижневих мікроциклів у літній, осінній та зимовий періоди, метою яких є поступова підготовка до майбутніх міжнародних турнірів; в) спеціально організовані тренувальні збори тривалістю місяць та більше. Така форма організації тренувального процесу використовується в ході безпосередньої підготовки молодіжних команд до участі в офіційних міжнародних змаганнях (чемпіонатів Європи, світу, всесвітніх універсіад тощо). Баскетболісти, які потрапляють до змагальних груп, щорічно проводять близько вісімдесят спільних тренувальних занять та беруть участь у більше ніж двадцяти матчах за збірні команди своїх вікових груп протягом року.

При цьому не можна не відмітити ряд переваг, які досягаються завдяки такій спільній та регулярній підготовці найкращих молодих спортсменів країни у складах збірних команд. По-перше, найкращі гравці зі всіх регіонів за своїми віковими групами становлять жорстку конкуренцію один одному за місце в складах збірних команд. Таке конкурентне середовище забезпечує найкращі умови для прогресу кожного із кандидатів у команду.

По-друге, тренерський штаб збірних команд постійно залучається до роботи, спрямованої на пошук талантів та планування навчально-тренувального процесу. Підготовка здійснюється фактично протягом усього року, у цей час відбувається спілкування гравців між собою і з тренерським штабом, встановлюються важливі міжособистісні, групові та командні відносини всередині спортивного колективу.

Регулярна ігрова практика дозволяє фахівцям переглянути велику кількість кандидатів, застосувати в змаганнях різні варіанти та схеми гри, досягати погодженості тактичних взаємодій між гравцями. У вітчизняній практиці підготовки збірних команд до участі в офіційних змаганнях такі тренувальні збори проводяться зазвичай напередодні самих змагань. Цілком зрозуміло, що часу на відбір кандидатів та налагоджування ігрових взаємодій при такому підході обмаль.

По-третє, товариські матчі проводяться з командами досить високого рівня, в яких молоді баскетболісти отримують необхідну ігрову практику. В цьому є пряма зацікавленість клубних команд, яким належать молоді гравці, оскільки відповідальність за результат поєдинку в престижних турнірах не завжди дає можливість тренеру надати необхідний ігровий час на майданчику молодосвідченим гравцям. Відсутність регулярної ігрової практики стає одним із найбільш вагомих факторів, який негативним чином відображається на розвитку молодих спортсменів. У багатьох європейських чемпіонатах баскетбольні клуби, які не мають можливості надавати необхідну ігрову практику своїм молодим гравцям, часто віддають їх в оренду слабшим командам, що не може бути найкращим варіантом виходу із подібного положення, оскільки рівень майстерності спортсменів у слабких командах є відчутно нижчим. Гравець, отримуючи необхідну ігрову практику, втрачає можливість боротися з найкращими спортсменами за місце в основному складі. Проте, інколи цей шлях є єдиним варіантом виходу із подібної ситуації.

Як можна бачити, існуюча на сьогодні модель системи підготовки баскетбольного резерву в балканських країнах дозволяє з самого початку викоринити цю проблему. Регулярні матчі за збірні команди дають можливість молодим спортсменам набиратися необхідного змагального досвіду.

У багатьох європейських чемпіонатах поширеною є практика введення ліміту на чисельність іноземних гравців, які фактично не дають можливості проявити себе молодим вихованцям національної баскетбольної школи. В сербському баскетболі, наприклад, пішли ще більш радикальним шляхом для вирішення цієї проблеми. Окрім введення ліміту на участь легіонерів у складах найсильніших баскетбольних команд країни також додатково було введено обмеження на чисельність вікових гравців у чемпіонатах, що передують за своїм рівнем вищій лізі чемпіонату Сербії, і повинні вирішувати головне завдання, пов'язане із підготовкою майбутнього резерву.

Багато хто із вікових гравців після закінчення професійної кар'єри з успіхом продовжує свої виступи на напівпрофесійному та аматорському рівнях, у тих турнірах, які за своєю суттю пови-

нні готувати майбутній резерв. Нема потреби говорити про значну зацікавленість напівпрофесійних команд у залученні до своїх складів гравців такого високого рівня та популярності. І хоча багатьом із цих вікових спортсменів від сорока до п'ятдесяти років, вони легко виграють конкуренцію у молодих шістнадцятирічних хлопців за місце на майданчику, які більшу кількість часу вимушені проводити на лаві запасних. Такою сьогодні є практика й для українського баскетболу. При цьому визначити, яку саме резервну перспективу становлять вікові гравці для баскетбольного майбутнього країни, можуть, напевно, лише ініціатори подібних рішень.

Сьогодні в одній із найсильніших напівпрофесійних ліг Сербії – I-A League – ліцензію для участі в матчах можуть отримати лише дванадцять гравців, яким більше вісімнадцяти років (на всі команди чемпіонату – близько 200 спортсменів). Не більше трьох гравців, яким понад 26 років, і дев'яти гравців, які старші 18 років, – такий ліміт діє в лізі I-B League. Для регіональних чемпіонатів у Сербії встановлені ще більш жорсткі рамки: не більше чотирьох гравців, вік яких перевищує 24 роки, і не більше восьми гравців, яким понад 18 років.

Результати такої політики не змусили себе чекати довго. В професійних клубних командах стало значно більше талановитої молоді. Сербські молодіжні збірні команди різних вікових груп сьогодні регулярно претендують на завоювання найвищих нагород на всіх престижних міжнародних змаганнях¹.

Ефективна багаторічна підготовка баскетбольного резерву в балканських країнах багато в чому ґрунтується на результатах упровадження в практику підготовки спортсменів передових технологій та наукових розробок. Групою хорватських фахівців, очолюваною професором університету в Спліті Славком Трнінічем, було розроблено та впроваджено в процес підготовки багаторівневу модель відбору гравців та їх подальшої орієнтації на різні ігрові позиції (рис. 3).

Ця модель заснована на теоретичній базі, що включає цілісну систему знань, критерії відбору, моделі підготовленості, батареї тестів, значущість різних показників у процесі оцінювання можливостей гравців тощо.

Алгоритм відбору та орієнтації має трифазовий характер. У першій фазі (модулі) здійснюється оцінювання ігрового потенціалу спортсмена з урахуванням його біологічного та паспортного віку,

¹ Чемпіони Європи 2008, 2015 (U 20); чемпіони світу 2007, срібні призери чемпіонатів світу 2011, 2013 (U 19); чемпіони Європи 2005, 2007, 2009, срібні призери чемпіонатів Європи 2011 (U 18); бронзові призери чемпіонату світу 2014 (U 17); чемпіони Європи 1997, 1999, 2001, 2003, 2007 (U 16).

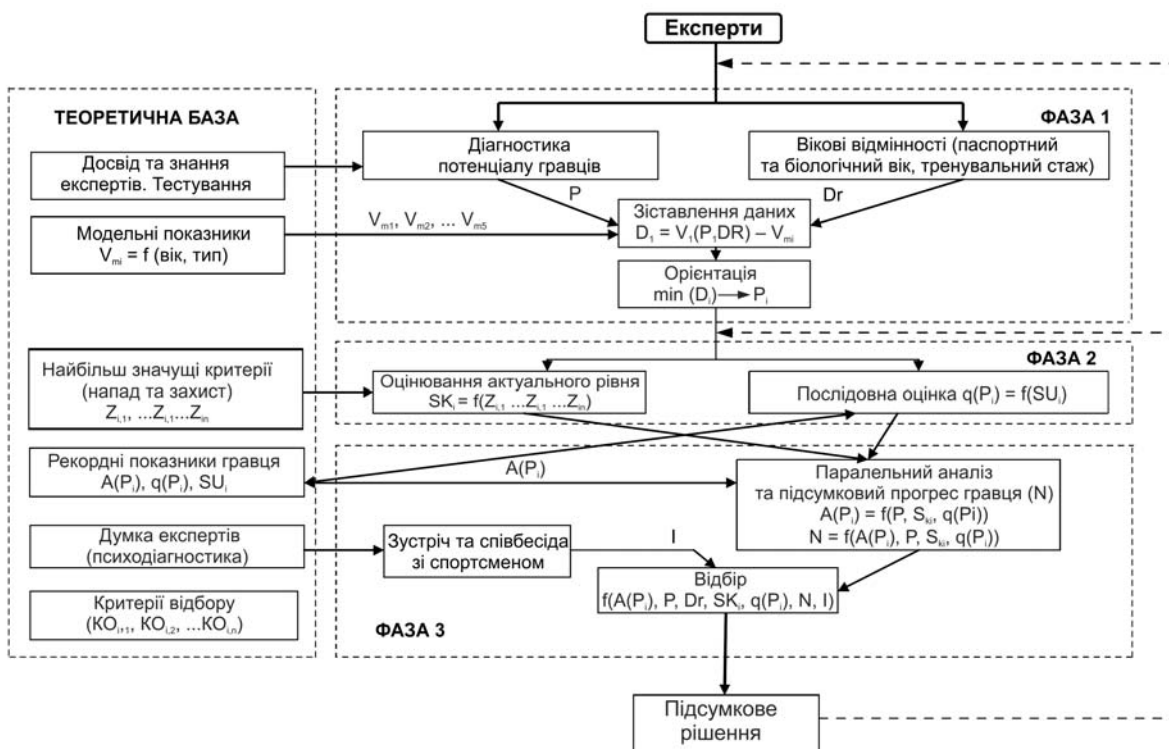

Рисунок 3 – Багаторівнева модель відбору баскетболістів та орієнтації їх підготовки в процесі багаторічного вдосконалення (S. Trinić, 2000)

актуальний рівень підготовленості гравця та його порівняння з існуючими модельними параметрами. Диференціація спортсменів за ігровими функціями на даному етапі не має виразного характеру. У другій фазі відбору використовуються критерії для оцінювання ефективності захисних та атакуючих дій гравців, а також їх відповідність вимогам певного ігрового амплуа.

У заключній фазі відбору відбувається зіставлення суб'єктивних (думка експертів) та об'єктивних (кількісні дані результатів діагностики та тестування, зіставлення з моделями тощо) даних, отриманих по кожному спортсмену та приймається підсумкове рішення про відбір.

Висновки:

1. Своєчасна підготовка спортивного резерву є ключовою умовою багаторічних успіхів національної «школи спорту» на міжнародній арені. Підвищення рівня конкуренції на баскетбольних змаганнях потребує постійного пошуку ефективних засобів та методів підготовки, використання сучасних інноваційних технологій та досвіду провідних баскетбольних країн світу.

2. В основі успішних виступів команд багатьох балканських країн (Сербії, Хорватії, Словенії, Боснії та Герцеговини) лежать традиції, які були закладені ще під час існування держави Югославії. Ключовими факторами успіху для невеликих (за територією та чисельністю населення)

балканських країн є: 1) масовість занять баскетболом серед школярів та велика кількість змагань для різних вікових груп та регіонів країни; 2) тісний взаємозв'язок загальноосвітніх шкіл та клубних команд; 3) планування засобів та методів підготовки з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей спортсменів; 4) концентрація найсильніших баскетболістів із різних регіонів країни за віковими групами в спеціально організованих центрах підготовки; 5) залучення висококваліфікованих тренерів для роботи з найближчим резервом та найбільш перспективними молодими гравцями.

3. Використання ліміту на чисельність вікових гравців у рамках національних чемпіонатів, які передують головній баскетбольній лізі країни, дозволяє створити необхідні умови для набуття молодими гравцями необхідної ігрової практики, яка в конкурентному середовищі є необхідною умовою для поступового прогресу молодого гравця. Для виходу на рівень основної команди гравцеві може знадобитися від трьох до п'яти повноцінно проведених сезонів. Враховуючи сучасний рівень конкуренції в спортивних іграх та відповідальність за підсумковий результат виступу команди у сезоні, не всі тренери можуть собі дозволити проводити експерименти зі складом та надавати ігрову практику спортсменам, які не мають достатнього досвіду. Ввівши в дію лімітні рамки

на численність вікових баскетболістів, ряд балканських країн створили оптимальні умови для вирішення цієї актуальної проблеми в ігрових видах спорту.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з дослідженням досвіду підготовки баскетболь-

ного резерву в різних країнах світу, організаційно-методичних особливостей відбору спортсменів під час комплектування клубних команд високого класу, а також національних збірних команд для участі в престижних міжнародних змаганнях.

Література

1. *Безмылов Н. Н.* Подготовка резерва и отбор игроков в национальную сборную команду по баскетболу / Н. Н. Безмылов, Е. В. Мурзин // Наука в олимп. спорте. – 2016. – № 2. – С. 32–38.
2. *Бондарчук А. П.* Периодизация спортивной тренировки / А. П. Бондарчук. – К.: Олимп. лит., 2000. – 568 с.
3. *Бриль М. С.* Отбор в спортивных играх / М. С. Бриль. – М.: Физкультура и спорт, 1980.
4. *Железняк Ю. Д.* Совершенствование системы подготовки спортивных резервов в игровых видах спорта: автореф. дис. на соискание учен. степени доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки» / Ю. Д. Железняк. – М., 1981. – 48 с.
5. *Иссурин В. Б.* Блоковая периодизация спортивной тренировки / В. Б. Иссурин. – М.: Сов. спорт, 2010. – 288 с.
6. *Максименко І. М.* Теоретико-методичні основи багаторічної підготовки юних спортсменів у спортивних іграх: дис ... доктора наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 / І. М. Максименко. – Луганськ, 2010. – 453 с.
7. *Матвеев Л. П.* Общая теория спорта и ее прикладные аспекты: учеб. для вузов физ. культуры / Л. П. Матвеев. – [5-е изд.]. – М.: Сов. спорт, 2010. – 340 с.
8. *Николаенко В. В.* Рациональная система многолетней подготовки футболистов к достижению высшего спортивного мастерства: монография / В. В. Николаенко. – К.: Саммит-книга, 2014. – 336 с.
9. *Николич А.* Отбор в баскетболе / А. Николич, В. Параносич. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 144 с.
10. *Платонов В. Н.* Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учеб. в 2 кн. / В. Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2015. – Кн. 1. – 680 с.
11. *Озолин Н. Г.* Современная система спортивной тренировки / Н. Г. Озолин. – М.: Физкультура и спорт, 1970. – 478 с.
12. *Вомпа Т. О.* Periodization training for sport / Т. О. Bompa, M. Carrera. – [2nd ed.]. – Champaign, IL: Human Kinetics, 2009. – P. 63–84.
13. *Trninić S.* Performance Evaluation Criteria / S. Trninić, D. Dizdar // Coll. Antropol. – 2000. – N 24 (1). – P. 217–234.
14. *Dežman B.* Expert model of decision-making system for efficient orientation of basketball players to positions and roles in the game/ B. Dežman, S. Trninić, D. Dizdar // Empirical verification. Collegium antropologicum. – 2001. – N 25 (1). – P. 141–152.

Literature

1. *Bezmylov N. N.* Preparation of reserve and selection of players to the national basketball team / N. N. Bezmylov, E. V. Murzin // Nauka v olimpiyskom sporте. – 2016. – N 2. – P. 32–38.
2. *Bondarchuk A. P.* Sports training periodization / A. P. Bondarchuk. – Kiev: Olimpiyskaya literatura, 2000. – 568 p.
3. *Bril M. S.* Selection in sports games / M. S. Bril. – Moscow: Fizkultura i sport, 1980.
4. *Zheleznyak Y. D.* Improvement of the system of sports reserve preparation in playing sports events: author's abstract for Doctoral degree in Pedagogics. 13.00.04 «Teoriya i metodyka fizicheskogo vospitaniya i sportivnoy trenirovki» / Y. D. Zheleznyak. – Moscow, 1981. – 48 p.
5. *Issurin V. B.* Block periodization of sports training / V. B. Issurin. – Moscow: Sov. sport, 2010. – 288 p.
6. *Maksymenko I. M.* Theoretico-methodical bases of long-term preparation of young athletes in sports games: Doctoral dissertation in Physical Education and Sport: 24.00.01 / I. M. Maksymenko. – Lugansk, 2010. – 453 p.
7. *Matveyev L. P.* General sports theory and its applied aspects: textbook for physical culture institutions / L. P. Matveyev. – [5-th edition]. – Moscow: Sov. sport, 2010. – 340 p.
8. *Nikolayenko V. V.* Rational system of long-term preparation of footballers for achievement of the highest sports mastery: monograph / V. V. Nikolayenko. – Kiev: Sammit-kniga, 2014. – 336 p.
9. *Nikolich A.* Selection in basketball / A. Nikolich, V. Paranosich. – Moscow: Fizkultura i sport, 1984. – 144 p.

10. *Platonov V. N.* System of athletes' preparation in the Olympic sport. General theory and its practical applications: textbook in 2 volumes / V. N. Platonov. – Kiev: Olimpiyskaya literatura, 2015. – Vol. 1. – 680 p.
11. *Ozolin N. G.* Modern system of sports training / N. G. Ozolin. – Moscow: Fizkultura i sport, 1970. – 478 p.
12. *Bompa T. O.* Periodization training for sport / T. O. Bompa, M. Carrera. – [2nd ed.]. – Champaign, IL: Human Kinetics, 2009. – P. 63–84.
13. *Trninić S.* Performance Evaluation Criteria / S. Trninić, D. Dizdar // Coll. Antropol. – 2000. – N 24 (1). – P. 217–234.
14. *Dežman B.* Expert model of decision-making system for efficient orientation of basketball players to positions and roles in the game/ B. Dežman, S. Trninić, D. Dizdar // Empirical verification. Collegium antropologicum. – 2001. – N 25 (1). – P. 141–152.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ
kaupervud2010@mail.ru

Надійшла 28.11.2016